

Сергій ОСОКА (Нечитайло) – поет, прозаїк, перекладач, член Національної спілки письменників України (2002), член ради Полтавської обласної організації НСПУ.

Народився 23 березня 1980 року у смт. Велика Багачка на Полтавщині. Закінчив філологічний факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (2002). Працював журналістом на полтавському міському телебаченні, на обласному радіо. Живе в місті Полтаві.

Друкувався в обласних і всеукраїнських газетах, у часописах «Рідний край», «Кур'єр Кривбасу», в альманасі молодих поетів Полтави «Болотні вогні» тощо.

Автор збірок поезії «Сьома сніжинка січня» (Київ, 2002), «Небесна падалиця» (Львів, 2015), збірки малої прози «Нічні купання в серпні» (Львів, 2016).

Лауреат Міжнародного конкурсу найкращих творів молодих українських літераторів «Гранослов – 2000», учасник Всеукраїнської наради молодих літераторів (Київ – Ірпінь, 2000) та літературного фестивалю «“Гранослов” запалює зірки» (Київ, 2003). Лауреат III премії видавництва «Смоло-

скип» за збірку віршів «Голос мисливця» (2006).

2018 року письменник став одним із перших лауреатів новозаснованої Премії Полтавської обласної ради імені Феодосія Рогового (у номінації «Сучасна проза»).

ВЕЧІРНІ ГРУЗДІ

Я ніколи не любив цього лісу, він був якийсь не мій. Сосновий – зовсім інша річ. Він сухий і пахне глицею. А цей – якоюсь вогкою сирістю. Та цей не ліс, а так, посадка. Улітку тут улаштовують ярмарок – будують сцену, привозять динаміки й мікрофони. На сцену повагом виходять самодіяльні колективи району – співати. Той спів легко підхоплює швидко псільська вода й несе хтозна куди. А довкола з яток, улаштованих нашвидкуруч, торгують усілякими ковбасами, лимонадом, тістечками «корзинка» та «грибочок», смажать шашлики. Наприкінці навіть розігрують лотерею. Я власними очима бачив, як одна тітка виграла банку меду, а друга – живого гусака. Вони обережно спускалися сходами зі сцени, несучи поперед себе ті скарби. Гусак голосно гелготав і намагався вщипнути свою нову власницю, а вона спритно прибирала руку й усміхалася навсбіч здоровими золотими зубами. Краще б узяла та перекусила ними гусакові шию – він би не мучився, а люди б надовго запам'ятали. Але ні. Поперла в машину, біля якої вже чекав чоловік у сірому картузі, такий же щасливий і, мабуть, із такими самими зубами. Неприємні, словом, були ці ярмарки. Тут завжди все горлало, відкорковувало пиво й пахло потом і біляшами. Цей запах не вивітрювався звідси ніколи.

Грузді мене навчив збирати друг Ромка. Ми кидали шкільні сумки вдома, брали відра, переходили через підвісний міст і бродили багнукою, аж поки не натрапляли на них. Вони ростуть не галявинками, не колами, як інші пристойні гриби, а довгими рядами, мов якісь буряки. Натрапив – і присідай збирати. Грузді мертвотно бліді, а з перетинок на шапочці ще й виступають густі білі краплі. Якщо лизнути руку

після груздів, язик дуже довго пектиме. Та й готувати їх – ціла морока. Ці клятні гриби треба з тиждень вимочувати у відрі, щодня міняючи воду. А тоді їх треба солити і їсти. Здається, у нас удома до соління жодного разу не дійшло. Мати, роздратована запахом у ванній, виливала воду в унітаз, а гриби викидала в сміття, поки я був у школі. Коли я повертався й запищував, де ж вони поділись, мати відповідала:

– А нашо вони нужні? Аби шо путне...

Правду кажучи, мене не дуже й цікавила подальша доля назбираних грибів. Тут важливим був процес. Поки «людські діти», акуратно зачесані й зосереджені, училися на гуртках в'язати макраме й плести кошики з лози, а то й стукати по яких-небудь ксилофонах, ми з Ромкою, як два вурдалаки, лазили по лісу, збираючи на штани й кросівки таку кількість глевкого багна й листя, що додому потім було вертатися страшно – а що, як дадуть по пиці цими штаньми? Але про це ми з Ромкою починали думати вже дорогою додому. Ліс нас п'янив. Він шурхотів своїм гнилим листям, відсвічував більмуватими очима калюж, ахав старими гілками і пахнув, пахнув. Він пахнув сирістю, гнелістю, давно відірваними від чогось етикетками, зім'ятими пластиковими пляшками, клейонкою, дерев'яними ящиками райспоживспілки, дощем і спліном.

Спочатку нам із Ромкою було тривожно і страшно, бо ми, наприклад, утекли з групи продовженого дня, де треба довго й нудно гуляти між турніками, а тоді йти вчити уроки на завтра в остогидлий клас. Розв'язувати рівняння, добувати якісь ікси й ігреки, тангенси й котангенси, поки жовтневий день огидно не вмре, поки не загудуть величезні лампи денного освітлення. Утікати було

небезпечно. Особливо, якщо чергувала вчителька на прізвисько Чамара. Чамара не дуже церемонилася з такими, як ми.

– Твоєму класному керівникові я завтра розкажу сама, а ти... – вона кидала на Ромку такий погляд, ніби зараз зачинить за ним двері газової камери, – ти... Щоб завтра мати була в школі! На вісім годин ранку! А не прийде – я заявлю в міліцію, і її під конвоєм приведуть! Почув?!

Чамара не жартувала. Вона могла ще й не таке втнути. Особисто для мене вона уособлювала питомий жах. Волосся, що піднімає шапку, – це вона. Холодний піт на скронях – вона. Мурахи на спині – вона. Розмови батьків про мене за зачиненими дверима – теж вона. Загублені гроші на хліб, порвані черевики, дві двійки за один день – усе вона. Вона жила в найтемніших снах перед світанком. Вона була личина, подоба, почвара. Її належало боятись. Від неї доводилося тікати. І ми тікали.

Назбиравши по цілому відру груздів – це вам не білі й не маслоки, їх і по два відра можна назбирати, якщо донесеш; намокнувши, наковтавшись сумного осіннього повітря, ми йшли додому. Найчастіше – до Ромки. Наші черевики чвакали, холоші штанив важко бовталися на литках, дужки відер давили пальці, а ми брели назад – стежками, ярками, сіткою підвісного мосту.

У Ромки вдома було цікаво. Його мати працювала кочегаром у місцевій котельні й уміла співати оперним голосом. Вона могла нагримати, а точніше, наверещати на нас, але її ніхто не боявся. Ще в Ромки був вітчим і баба Домаха. Вітчим, якщо тверезий, був цілком безпечний і хазяйновитий, а от п'яний міг узяти нас за шкірки й викинути з хати – отак, у чому були. Доводилося спершу йти в літню кухню, довго там сидіти, поки він засне, а тоді стукати в вікно до баби Домахи, щоб винесла нам взуття й куртки. Баба сторожко озиралася, важко дихала й шепотіла:

– Не дадуть віку дожити. Зживуть зо світу. Забожилася, що зживуть. Доїдають мене поїдом. Домучують. Ну, нічого-нічого, ось заплющу очі... – смутки баби Домахи танули десь у темних сінях.

Додому йти зовсім не хотілося. Що там – дома? Що там?.. Але треба було нести гриби, мити їх, вислуховувати материні порівняння й висновки, вчасно ухилитися від потиличників, цілу годину – не менше – одмивати черевики над ванною від багна й листя, а потім і саму ванну. Чекати, поки стихнуть усі розмови, ховатися з книжкою на канапу, засинати.

Якось я таки не пішов додому. Ми, як завжди, бродили з Ромкою. Шарпалися, як лосі, від кожного шелесту. Шукали грибів. Вийшли несподівано на луг. Дощ стих, визирнуло сонце. Власне, це в клятій посадці завжди йшов дощ, а на лузі – ні. Дядько в зеленому дощовику пас там корів. Жовтневих понурих корів, яких ось раптом розвеселило сонце. І мені не-

стерпно схотілося в село. До трему в колінах. До посьмикування у вилицях. До бігу. Серед тижня в село було не можна, бо школа, бо квартира на четвертому поверсі, бо ванна... ат, на чорта воно мені! Я швидко попрощався з Ромкою й побіг.

Відро з грибами б'є мене по ногах. Сонце сідає. Сумка з книжками в Ромки. Чамара вже, мабуть, розпустила, чи то пак розігнала групу продовженого дня, ковтнувши на прощання пару посмішок. Завтра мені від неї буде. Ой буде... Але хай. Тепер же я біжу. Біжу-у-у... Сонце сідає. Дядько в шкірянці зупиняється поруч на мотоциклі й показує мені пальцем на коляску – сідай, мовляв. Не хочу. От не хочу. Дядько їде собі, обдавши мене вихлопами, а я собі йду. Луг серед тижня не такий, як у вихідні. Він понурий, зібраний, дуже осінній. Без полуниць і без ящірок. І те, що я не пішов додому, він розуміє теж. І боїться зі мною разом. Але село за річкою вже близько. Ближче за все інше.

У селі немає світла. Дід із бабою сидять при каганці – вечеряють. Дід приніс звідкись груш, їх розстелили на газеті коло дверей. Вони тепер тут головні. Дід і баба мені дивуються й не дивуються. Розпитують. Я обнімаю бабу, цілую її в зморшки на щоках і теж сідаю їсти, бо зголоднів. Борщ ледве теплий і зовсім не червоний. Вареники пахнуть домашньою олією. Пригорілі крижалки цибулі хрускають на зубах. Кисляк – прямо з глечика – приємно холодить горло.

– І-і-і, грибів приніс... Шо ж мені з ними? Ото! – баба пересипає мої грузді в ночви й довгенько крекче коло них.

Дід іде до сусідів, там телефон. Дзвонити матері. Мені страшно – що вона скаже. Що вони скажуть. Школа ж. Зошити. Ванна. Холоші.

– Та що сказала? Шо вона мені скаже? Диви. Сказала, хай ночує, раз пішов. Сказала, щоб більш такого...

Далі я не слухаю. Якщо мати сказала «шоб більш», то боятися вже нічого. Все позаду. Позаду.

Бабина вовняна кофта тримається на одному гудзику, під нею – запрана чоловіча сорочка. На столі – газета, будильник, окуляри, миски, глечики, кухлі, якась там бібліотечна книжка. Очі мої вже злипаються, до мене йде сон, із червоним туманом, із груздями, з Чамарою, яка клацає зубами, шукає мене, ловить, але я недосяжний для неї. Баба он мені вже збиває подушки, розправляє ковдру. А я спросоння дивлюся на стіл, на окуляри й газету при каганці, на кухню. Є місця, де з усього просто-таки бризкає щастя – може, з оцієї кулькової ручки, що давно не пише, а тільки дряпає. Або з футляра від електробритви. Завтра можна заховати щось під куртку й піти з ним – у школу, додому. Ніхто не боронить. Ніхто не відніме. Але воно врешті-решт усе одно виявиться не тим – обнятим м'яким світлом, теплим і моїм. Урешті-решт я принесу додому тільки порожнє відро з чорним листям на дні.

2018